

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Kalkense Meersen

Berlare, Oost-Vlaanderen

2023|28

ARCHEOLOGIENOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Wouter Van Goidsenhoven

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Synthese	5
1.3 Gemotiveerd advies	6
BIBLIOGRAFIE	7
BIJLAGE	8

INLEIDING

De initiatiefnemer plant natuurinrichtingswerken op grondgebied van de Kalkense Meersen, in Berlare. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 15,03 ha, de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 3,89 ha.

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als agrarisch gebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 5000 m² bedraagt.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2023I28	
ERKENNINGNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 119633	Y ₁ : 190761
	X ₂ : 120870	Y ₂ : 191646
KADASTER	Berlare, Afdeling 3 (Overmere), Sectie C.	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

1.2 Synthese

Voor de huidige werken werd reeds een bekrachtigde archeologienota opgemaakt met ID 27558. In deze archeologienota werd een onderzoekstraject in functie van steentijd voorgeschreven. De kenniswinst bij verder onderzoek in functie van bewoningssporen werd als minimaal ingeschat. De huidige archeologienota wordt opgemaakt omdat na uitvoering van de landschappelijke boringen beslist werd de geplande bodemingrepen nog te wijzigen. Omdat de vergunningsaanvraag nog niet werd ingediend wordt besloten om de resultaten van deze landschappelijke boringen te integreren in de huidige archeologienota.

De opdrachtgever plant de herinrichting van een deel natuurgebied in de Kalkense Meersen te Overmeire, deelgemeente van Berlare. Het volledige plangebied is ca. 17,17 ha groot en bestaat uit grasland dat wordt doorsneden door verschillende sloten. De geplande werken omvatten de afgraving van ca. 1m over een oppervlakte van ca. 33 058 m² in het westen van het plangebied. Daarnaast wordt ook de Drieselsloot ontslibt, dit vrijgekomen slib wordt vervolgens aangewend om delen van het gebied op te hogen. Er is geen afgraving voorzien in functie van deze ophoging. In het kader van de geplande werken wordt eveneens een tijdelijke stockagezone en werfweg voorzien.

De Kalkense Meersen zijn gelegen in de brede paleovallei van de Schelde waarin de huidige Schelde zich heeft ingesneden. Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de binnenzijde van een oude meander waarin doorheen de millennia stelselmatig slib is afgezet. De Quartairgeologische kaart geeft op het overgrote deel van het terrein een profielopbouw weer waarvan de top bestaat uit fluviaatiele afzettingen van het Holoceen. Ten zuiden is een duidelijke rivierduin weergegeven, dit betreft de rivierduin van Uitbergen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het plangebied hydromorfe kleicomplexen weer. Vanwege het zeer dynamische afzettingsmilieu moet rekening gehouden worden met kleine opbeslibde ruggen of kronkelwaardruggen. Deze lichte verhogingen in het uitgestrekte moeraslandschap vormden een zeer aantrekkelijk ankerpunt voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars onder meer vanwege de hoge biodiversiteit in deze wetlands. Het plangebied wordt doorsneden door de 'Drieselsloot' ofte 'Kalkense put', dit is een oude veenwinningsgeul die werd uitgegraven in de 18^e-eeuw. Deze is doorheen de voorbije eeuwen deels terug dichtgeslibt, maar vormt nog steeds een zichtbare depressie in het landschap. Deze geul wordt terug slibvrij gemaakt binnen het kader van de geplande werken. Vanwege de zeer natte bodem en de overstromingsgevoeligheid van de Kalkense Meersen was de omgeving van het plangebied zeer waarschijnlijk niet echt geschikt voor permanente bewoning of akkerbouw in het verleden. Langs de westzijde en verder zuidwaarts van het huidige onderzoeksgebied werd reeds een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Hierbij werd, algemeen gesteld, de opvulling van een oude geul waargenomen waarbij op enkele locaties restanten van organische stabilisatieniveaus werden waargenomen. In navolging van dit landschappelijk bodemonderzoek werden op verschillende locaties, verder gelegen van het plangebied, verkennende archeologische boringen gezet. Vanwege het zeer dynamische afzettingsmilieu kunnen de resultaten van het reeds uitgevoerde landschappelijke bodemonderzoek echter niet zonder meer geëxtrapoleerd worden naar het huidige plangebied. Teneinde de bewaringskansen m.b.t. artefactenconcentraties in te schatten werd reeds een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van de geplande ingrepen. Hierbij kon een zone afgebakend worden waar zich een paleobodem bevindt binnen het bereik van de geplande afgravingen. Vanwege deze acute bedreiging door de

geplande ontgraving werd door de opdrachtgever beslist de geplande ingrepen te wijzigen om zo eventueel aanwezig erfgoed in-situ te behouden. Ter hoogte van het overige deel van het plangebied werden geen paleobodems waargenomen die bedreigd worden door de geplande ingrepen.

Het cartografische materiaal reflecteert inderdaad een uitgestrekt moerasgebied dat weinig geschikt is voor bewoning. Op de Ferrariskaart is het plangebied dan ook ingekleurd als grasland dat wordt doorsneden door een veelvoud aan grachten en sloten. Enkel in de zuidoostelijke hoek, ter hoogte van de geplande tijdelijke stockzone, is akkerland afgebeeld. De grote 'Drieselsloot' ofte 'Kalkense Put' binnen het plangebied is nog niet weergegeven. Deze ontvening dateert uit de 18^e eeuw, de ontveningsput is dan ook waar te nemen op het 19^e-eeuwse kaartmateriaal. Het plangebied blijft doorheen de 18^e en 19^e eeuw vrij van bebouwing. Binnen de sequentie orthofoto's is geen wezenlijke evolutie op te merken inzake het landgebruik de voorbije decennia.

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied werd in het verleden reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het merendeel van de gekende sites bevinden zich ten zuiden van het plangebied, op hoger gelegen en droger terrein. In het kader van het SIGMA-plan, waarbij meer overstromingsruimte voor de Schelde werd gecreëerd, werden meerdere archeologisch prospecties uitgevoerd waarbij verschillende vindplaatsen aangesneden werden. Hierbij werden meerdere vindplaatsen uit het finaal paleolithicum en mesolithicum in kaart gebracht. Bij deze prospecties werden op meerdere locaties ook sporen en vondsten aangetroffen die wijzen op bewoning in het neolithicum, metaaltijden en Romeinse periode. Uit de middeleeuwen en vroegmoderne periode werden eveneens restanten van landindeling aangesneden.

Aangezien de zone waar de ondiepere paleobodem werd waargenomen niet langer wordt ontgraven kan ter hoogte van het plangebied uitgegaan worden van een in-situ bewaring van eventueel aanwezige relictten.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande werkzaamheden in de Kalkense Meersen te Berlare worden geen bijkomende onderzoeksdaden aanbevolen. De waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek tonen aan dat het merendeel van de geplande werken niet interfereren met archeologisch relevante horizonten. Daar waar wel een paleobodem werd herkend die bedreigd werd door de geplande ingrepen, is door de opdrachtgever beslist om de geplande werken in die mate aan te passen dat eventueel aanwezig erfgoed er in-situ bewaard kan blijven. Uit voorgaande kan geconcludeerd worden dat de geplande ingrepen geen bedreiging vormen voor eventueel aanwezig erfgoed en er uitgegaan kan worden van een in-situ bewaring van aanwezige relictten. Vanwege de afwezigheid van een acuut gevaar voor aanwezig erfgoed wordt een doorlopend onderzoekstraject dan ook als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4

